

ปัญหาในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560*

Problems for the Treatment of Inmate Patients in Prison under Penitentiary Act, B.E.2560

ธนัชพร วัฒนสุชาติ**
ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ***
คมสัน สุขมาก***

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 โดยทำการศึกษบทบัญญัติและมาตรการบังคับใช้ รวมถึงกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติดังกล่าว และนำมาวิเคราะห์ ตลอดจนเสนอแนะปรับปรุงเพื่อให้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำที่ใช้อยู่ในปัจจุบันให้บังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำได้

ผลจากการศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วย มาตรา 21 มาตรา 54 และมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 พบว่า มีปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านโภชนาการของผู้ต้องขังป่วย ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติถึงการจัดหาอาหารสำหรับผู้ต้องขังป่วยไว้โดยเฉพาะ ทำให้ผู้ต้องขังป่วยไม่ได้รับสิทธิดังที่ควรจะได้รับ และปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังป่วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและสุขภาพของผู้ต้องขังป่วย รวมถึงปัญหามาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในการรักษาพยาบาลด้านบุคลากรทางการแพทย์ โดยปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ผู้ต้องขังป่วยไม่ได้รับการรักษาพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ เห็นควรให้มีการปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาเห็นว่า จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิด้านโภชนาการของผู้ต้องขังป่วย ให้มีการได้รับอาหารตามหลักโภชนาการดังเช่นผู้ป่วยทั่วไป โดยเห็นควรปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในหมวดสุขอนามัยของผู้ต้องขัง และแก้ไขมาตรา 21 ในเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังซึ่งเจ็บป่วยรวมถึงกฎกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดเครื่องพันธนาการและหลักเกณฑ์การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง พ.ศ. 2560 และแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 54 ให้มีสถานพยาบาลและจัดให้มีแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์อย่างน้อยหนึ่งคน และพยาบาลหรือผู้ช่วยแพทย์อย่างน้อยหนึ่งคนอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำที่สถานพยาบาลนั้นด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังที่เจ็บป่วยได้รับบริการทางการแพทย์โดยไม่ชักช้าและเพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ผู้ต้องขังป่วย / เรือนจำ

*วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

**นักศึกษาคณะนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม พันตำรวจเอก ดร. มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

Abstract

Objectives of this Thesis are to study concepts, theories, legal principles and obstacles relating to treatment for inmate-patients under Penitentiary Act, B.E. 2560 (2017), by studying provisions and applicable measures, as well as Ministerial Regulations relating to the said Act, and analyzing them, and to recommend amendments, in order that the law concerning treatment for inmate-patients in the prison, which is currently effective, shall be efficiently applied, as to be able to protection rights of the inmate-patients in the prison.

The study of the legal principles concerning treatment for the inmate-patients, Section 21, Section 54 and Section 57, Penitentiary Act, B.E. 2560 (2017), finds that there are problems with access to the basic rights to food of the inmate-patients, whereas the said Act does not provide with preparation of food specifically for the inmate-patients, resulting in the inmate-patients being deprived of the due rights, and problems with use of restraining equipment on the inmate-patients, affecting mental health and physical health of the inmate-patients, as well as problems with standard treatment for the inmate-patients healthcare, with respect to medical personnel, whereby the said problems result in the inmate-patients not receiving efficient healthcare. The Author finds suitable for amending the law in parts concerning treatment for the inmate-patients in the prison, in order that application of the law in these parts shall be more efficient.

Recommendations of this study are to amend the law in the parts concerning access to the rights to food of the inmate-patients, in order that they shall receive food with nutritional significance similar to ordinary patients, whereby the Author finds suitable for amending Penitentiary Act, B.E. 2560 (2017), Section 57, in the part of health of the inmates, and amending Section 21, in the part of use of restraining equipment on the inmate-patients, as well as the Regulation of the Ministry of Interior Regarding Requirement of Restraining Equipment and Criteria for Use of Restraining Equipment on Inmates, B.E. 2560 (2017), and amending provisions of Section 54, as to arrange a medical establishment, with at least one specialized physician, and at least a nurse or physician assistant, regularly on duty at the medical establishment, in order that the inmate-patients shall receive healthcare in timely manners, and the law is more efficiently applied.

Keywords : patient inmates / prison

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีเรือนจำทั้งหมด 10 เขต โดยแบ่งออกเป็น 9 เขตและเรือนจำอิสระ รวมทั้งสิ้น 199 แห่ง ซึ่งจากสถิติผู้ต้องขังทั่วประเทศสำรวจ ณ วันที่ 1 มีนาคม 2561 มีจำนวนทั้งสิ้น 334,279 ราย (กรมราชทัณฑ์, 2561) เนื่องจากกรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรมมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ หลักในการดำเนินการจำคุก กักขัง การกักกัน และการปฏิบัติต่อผู้ที่กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษา มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ดังต่อไปนี้

(1) ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามกฎหมาย โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการราชทัณฑ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

(2) กำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ นโยบายของ กระทรวง หลักราชวิทยาลัยและหลักทัณฑ์วิทยา ตลอดจนข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและ ข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องขององค์การสหประชาชาติ

(3) ดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง

(4) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือ คณะรัฐมนตรีมอบหมาย (จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย, 2556, หน้า 61-62)

หน่วยงานของกรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีภารกิจในการ ควบคุมดูแลและพัฒนาพฤตินิสัยนักโทษเด็ดขาดที่ศาลได้พิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษจำคุก และควบคุมผู้ต้องหาหรือ จำเลยที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดี ผู้ต้องกักขังและผู้ต้องกักกัน เพราะการที่บุคคลกระทำความผิดอันกฎหมายได้กำหนด โทษให้ได้รับโทษจำคุกนั้น ในทางกฎหมายถือว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลที่มีความอันตรายต่อสังคมและผู้อื่น ซึ่งโทษจำคุก นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลงโทษและกักตัวบุคคลดังกล่าวออกจากสังคม มุ่งเน้นการควบคุมและป้องกันมิให้ ผู้ต้องขังหลบหนีออกไปสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับสังคมและประชาชนผู้สุจริต ตลอดจนการพัฒนาและยกระดับ จิตใจของผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดีหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำกลับไปสู่สังคม (ธานี วรรักษ์, 2554, หน้า 13) แต่อย่างไรก็ตามผู้ต้องขังที่อยู่ในการควบคุมดูแลของเรือนจำแห่งต่าง ๆ หากมีอาการเจ็บป่วยขึ้นย่อมต้อง ได้รับการบำบัดรักษาที่ถูกต้องตามมาตราฐานสากล แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณการจัดซื้อยา เวชภัณฑ์ ครุภัณฑ์ ทางกายภาพในแต่ละปีที่ได้รับการจัดสรรอย่างจำกัด และยังขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยในการช่วยบำบัดรักษา ผู้ต้องขังที่ป่วย ส่งผลให้การรักษาไม่ต่อเนื่อง ทำให้ผู้ต้องขังได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตหรือได้รับความเจ็บปวดทรมานยาก แก่การบำบัดรักษายิ่งขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวกรมราชทัณฑ์ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษา ผู้ต้องขังป่วย จึงได้มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ของกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2551-2555 และ กำหนดแผนปฏิบัติงานของกองบริการทางการแพทย์ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังป่วย โดยมีการ กำกับดูแล ตรวจสอบการป่วย ตรวจสอบการพิจารณาอนุญาตให้นำตัวผู้ต้องขังป่วยออกไปรับการตรวจรักษาที่ โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำตามระเบียบ กฎ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับสวัสดิการในด้านการดูแล รักษาอย่างมีคุณภาพและเหมาะสม (กุศล หงส์ไทย, 2549, หน้า 1-2) โดยในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติราชทัณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับการบังคับลงโทษผู้กระทำความผิด โดยอยู่บนพื้นฐานของ หลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์จนกระทั่งได้มีการเผยแพร่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 หลังจากที่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 นั้นได้มีการประกาศใช้มาเป็นเวลายาวนาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ซึ่ง กล่าวไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการ โหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ การจับ คุมขัง ตรวจสอบตัวบุคคลหรือการกระทำอันกระทบต่อสิทธิและ เสรีภาพจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย นอกจากนั้นเกี่ยวกับการใช้อำนาจโดย องค์การของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ บุคคล ย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือก ปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ

สภาพทางร่างกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้ (สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560)

กรณีของการรับบริการทางสาธารณสุขนั้น เห็นได้ว่า บุคคลทั่วไปย่อมได้รับบริการสาธารณสุขอย่างเหมาะสมและได้มาตรฐาน หรือแม้แต่ผู้ยากไร้ก็ตามบุคคลเหล่านั้นย่อมมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐอย่างทัดเทียม ตลอดจนมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐอย่างเหมาะสมและทัน่วงที่ต่อเหตุการณ์ ซึ่งการพยาบาล (nursing) ตามความหมายที่ ฟลอเรนซ์ ไนติงเกล ได้ให้ไว้ หมายถึง กิจกรรมการช่วยเหลือผู้ป่วย เพื่อให้อยู่ในสถานะที่จะต่อสู้การรุกรานของโรคได้อย่างดีที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ทั้งร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกับความหมายของการพยาบาลที่เสนอโดย เวอร์จิเนีย เฮนเดอร์สัน ได้แก่ การพยาบาล คือการช่วยเหลือบุคคล (ทั้งยามปกติและยามป่วยไข้) ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ หรือส่งเสริมการหายจากโรค (หรือแม้กระทั่งการช่วยให้บุคคลได้ไปสู่ความตายอย่างสงบ) ซึ่งบุคคลอาจจะปฏิบัติได้เองในสถานะที่มีกำลังกาย กำลังใจ และความรู้เพียงพอ และเป็นกรกระทำที่จะช่วยให้บุคคลกลับเข้าสู่สถานะที่ช่วยตนเองได้โดยไม่ต้องรับการช่วยเหลือนั้นโดยเร็ว (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2561) การรักษาพยาบาลถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้ปัจเจกชนมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถเลือกรับบริการด้านสาธารณสุขที่มีอยู่หลากหลายรูปแบบให้เหมาะสมกับสุขภาพของตนเองได้ แต่ในทางตรงกันข้าม กรณีของผู้ต้องขังในเรือนจำนั้นเห็นได้ว่า บุคคลดังกล่าวไม่มีอิสระ การจำคุกส่งผลให้เกิดการขัดขวางมิให้ผู้ต้องขังมีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกรับ

ในเรือนจำจะมีการบริการด้านการรักษาพยาบาลหรือการดูแลสุขภาพ โดยมีหน้าที่ต้องจัดให้บริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขัง ทั้งในด้านการป้องกันโรคระบาดต่าง ๆ การตรวจสุขภาพของผู้ต้องขัง เนื่องจากผู้ต้องขังที่มีปัญหาสุขภาพอาจจะเกิดโรคระบาดต่าง ๆ ขึ้นได้ เพราะเป็นสถานที่ที่มีการควบคุมผู้ต้องขังรวมกันเป็นจำนวนมาก จึงง่ายต่อการแพร่ระบาดของเชื้อโรค และทำให้เกิดโรคระบาดในเรือนจำขึ้นได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลภายนอกเรือนจำด้วย

ผู้ต้องขังคนใดเจ็บป่วย เจ้าพนักงานเรือนจำไม่รับบุคคลใด ๆ ไว้เป็นผู้ต้องขังเรือนจำ เว้นแต่จะได้รับหมายอาญาหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจและกำหนดให้แพทย์ตรวจอนามัยของผู้ที่ถูกจับตัวเข้าไว้ใหม่ ถ้าไม่อาจตรวจในวันนั้นได้ก็ให้มาตรวจในวันอื่นโดยเร็ว เมื่อแพทย์ตรวจพบว่าผู้ต้องขังคนใดเจ็บป่วยก็ต้องมีการรักษาพยาบาล หรือมีโรคติดต่อซึ่งจะลุกลามเป็นภัยแก่บุคคลอื่น ให้แพทย์ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติแก่แพทย์ เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ที่จะต้องพยายามปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังคนใดเจ็บป่วยซึ่งจำเป็นต้องส่งออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำให้แพทย์แจ้งต่อแพทย์และทำรายงานยื่นต่อผู้บัญชาการเรือนจำ ในรายงานนั้นให้ชี้แจงอาการป่วยที่ตรวจพบ ความเห็นในเรื่องโรคและชนิดของอาการเจ็บป่วยและสถานรักษาพยาบาลนอกเรือนจำที่เห็นควรให้จัดส่งตัวไปรักษาพยาบาล

ในกรณีแพทย์ไม่สามารถจะมาตรวจได้ในวันที่รับตัวผู้ต้องขังไว้ใหม่ และเจ้าพนักงานราชทัณฑ์สังเกตเห็นว่าผู้ต้องขังได้มีอาการเจ็บป่วยจำเป็นต้องรักษาพยาบาลหรือมีโรคติดต่อจะลุกลามเป็นภัยร้ายแรงแก่ผู้อื่น ให้จัดแยกผู้ต้องขังผู้นั้นออกจากผู้ต้องขังอื่นหรือจัดส่งสถานพยาบาลของเรือนจำหรือการตรวจของแพทย์ต่อไป ถ้าเจ้าพนักงานราชทัณฑ์สังเกตเห็นหรือสงสัยว่าผู้ต้องขังป่วยหนัก ให้รีบแจ้งให้แพทย์และผู้บัญชาการราชทัณฑ์ทราบและในระหว่างรอคอยแพทย์และคำสั่งของผู้บัญชาการราชทัณฑ์ หากเห็นจำเป็นให้ติดต่อขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นมีอาชีพในทางใช้วิชาการแพทย์ที่ใกล้เคียงที่สุดและหากว่าจะจัดการดังกล่าวไม่ได้ ให้แพทย์จัดการช่วยเหลือโดยประการอื่นเท่าที่จำเป็น (โสภณนิติธรรมพฤษ, 2549, หน้า 58-59)

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมุ่งที่จะศึกษาการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำโดยการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต่อผู้ต้องขังว่ามาตรฐานการปฏิบัติงานนั้น ได้สอดคล้องกับหลักสากลและหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยได้มีการลงนามในกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนไว้หลายฉบับจึงเป็นพันธกรณีที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติให้สอดคล้องในฐานะที่เป็นรัฐภาคี โดยต้องนำหลักสิทธิมนุษยชนในเรื่องดังกล่าวมาปรับกฎหมายภายในให้สอดคล้อง ซึ่งในปัจจุบันพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และ กฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ ที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ยังไม่สอดคล้องกับหลักสากลและหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะเรื่องการลงโทษ การดูแลผู้ต้องขังป่วย และประเด็นอื่น ๆ ที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยการศึกษาเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำนี้จึงศึกษากฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ในเรื่อง ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติ ค.ศ. 2015

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมาย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วย ซึ่งได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎระเบียบ รวมถึงข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายไทยที่บัญญัติเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎ ระเบียบ รวมถึงข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบหลักกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับงานราชทัณฑ์ รวมถึงหลักสิทธิมนุษยชนในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำ
4. เพื่อศึกษาถึงปัญหาพร้อมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำเพื่อให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานสากล

วิธีการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ดำเนินการศึกษาวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยการสืบค้นจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Document) โดยในส่วนที่ใช้ในการศึกษา คือ ศึกษาจากตัวบทกฎหมายไทย ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ตำรา บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ข้อเสนอแนะของนักกฎหมาย รวมถึงกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ พ.ศ. 2491 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509 รวมถึงข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติ ค.ศ. 2015 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ถึงในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการวิจัยถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายในปัญหาเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำตามกฎหมายไทยและบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในกฎหมายฉบับต่าง ๆ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวงมหาดไทย ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ พ.ศ. 2491 (Universal Declaration of Human Rights ค.ศ. 1948) กติการะหว่างประเทศว่าด้วย

สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509 (International Covenant on Civil and Political Right ค.ศ. 1966) ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติ ค.ศ. 2015 รวมถึงกฎหมายต่างประเทศโดยศึกษาเปรียบเทียบมาตรการการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขังกรณีป่วยในระหว่างอยู่ในเรือนจำ ซึ่งจะสามารถนำไปบังคับใช้ให้เกิดผลในทางเป็นจริงตรงกับวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้ได้รับความเสมอภาคหลักสิทธิมนุษยชนรวมทั้งมาตรฐานสากล

สมมติฐานของการวิจัย

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยในเรือนจำทั้งในด้านอาหาร การขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ ทำให้ผู้ต้องขังป่วยได้รับการดูแลรักษาไม่ทั่วถึง รวมถึงการใช้เครื่องพันธนาการที่ไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศจากปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การบริการบำบัดรักษาพยาบาลผู้ต้องขังป่วยเป็นไปอย่างขาดประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่มีมาตรฐานในระดับสากล ดังนั้น เพื่อให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยให้ถูกต้อง เหมาะสม และเป็นมาตรฐานสากล จึงควรเสนอแนวทางในการแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับแก่นานาอารยประเทศ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า สังคมในปัจจุบันเริ่มมีการให้ความสนใจกับสิทธิของผู้ต้องขังมากขึ้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ ออกกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีอยู่ซึ่งจะล่วงละเมิดมิได้ ผู้ต้องขังทุกคนพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์อันมีติดตัวมาแต่กำเนิด แม้ผู้ต้องขังจะถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการจากการที่ผู้นั้นกระทำความผิดก็ตาม และเจ้าหน้าที่เรือนจำได้ตระหนักถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างมีมนุษยธรรมมากขึ้นและมีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เท่าเทียมกับพลเมืองของประเทศ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้ต้องขังก็คือพลเมืองคนหนึ่งพลาดพลังกระทำผิดขึ้นแต่การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยเจ็บยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากลมีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขปรับปรุงซึ่งนำไปสู่ประเด็นปัญหาที่ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านโภชนาการของผู้ต้องขังป่วย

สิทธิการได้รับอาหาร เป็นสิทธิจำเป็นขั้นพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถาน ดังนั้น จึงมีการกำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดบริการอาหารและน้ำดื่มที่สะอาดและมีคุณภาพในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังจะได้มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง ร่างกายสมบูรณ์ ซึ่งกฎหมายประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายประเทศอังกฤษ และข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ กำหนดให้ผู้ต้องขังทุกคนได้รับอาหารที่มีสารอาหารเพียงพอ โดยจะต้องเป็นอาหารที่เป็นประโยชน์แก่สุขภาพ มีคุณภาพ มีการจัดเตรียมและการเก็บรักษาที่ดี ตลอดทั้งเรือนจำต้องจัดเตรียมน้ำดื่มที่เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ต้องขังเสมอ กำหนดการจัดอาหารให้ผู้ต้องขังรับประทานวันละ 3 มื้อ คือ มื้อเช้า มื้อกลางวัน และมื้อเย็น ไว้อย่างชัดเจน ตลอดทั้งให้จัดรายการอาหารแบบหมุนเวียนไม่ให้ซ้ำกันในรอบวันที่กำหนด รายการอาหารจะต้องมีคุณค่าทางโภชนาการที่ครบถ้วน ตามคำแนะนำของคณะกรรมการอาหารและโภชนาการของสหรัฐอเมริกา และคณะกรรมการโภชนาการของญี่ปุ่น (The Diet Committee)

กรณีนี้ผู้ต้องขังป่วยตามกฎหมายต่างประเทศ กำหนดให้มีการจัดอาหารพิเศษสำหรับผู้ต้องขังป่วยไว้อย่างชัดเจน และประเทศสหรัฐอเมริกายังได้กำหนดอาหารพิเศษสำหรับผู้ต้องขังป่วยด้วยโรคประจำตัว เช่น โรคหัวใจ

โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต รวมถึงให้คำแนะนำเกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมและข้อจำกัดของอาหารที่จะรับประทาน

จากการศึกษากฎหมายประเทศไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดแนวทางด้านโภชนาการในการจัดอาหารพิเศษให้กับผู้ต้องขังดังนี้ ต้องจัดอาหารที่เพียงพอและในเวลาที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาที่ให้นมบุตร เมื่อวิเคราะห์ตามหลักกฎหมายแล้ว กรณีผู้ต้องขังป่วย ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้จัดอาหารสำหรับผู้ต้องขังป่วยไว้ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในส่วนนี้

2. ปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังป่วย

ผู้ต้องขังทุกคนพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์อันมีติดตัวมาแต่กำเนิดไม่ต่างจากบุคคลอื่น ต้องไม่มีผู้ต้องขังคนใดที่จะถูกการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษใด ๆ ที่โหดร้ายทารุณ ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และผู้ต้องขังทุกคนต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการกระทำดังกล่าวเช่นนั้น โดยจะต้องไม่มีการอ้างสิทธิหรือเงื่อนไขใด ๆ ที่จะกระทำการดังกล่าวจากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นใดได้ เมื่อพิจารณาในเรื่องของการใช้เครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังป่วยที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 พบว่า ยังไม่สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและกฎหมายต่างประเทศ ดังนี้

1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ พ.ศ. 2491 (Universal Declaration of Human Rights ค.ศ. 1948) ตามข้อ 5 บุคคลใด ๆ จะถูกทรมาน หรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง พ.ศ. 2509 (International Covenant on Civil and Political Right ค.ศ.1966) ตามข้อ 7 บุคคลใดจะถูกกระทำทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือลงโทษอื่นที่เป็นการทรมานโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มิได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลใดจะถูกทดลองทางการแพทย์ หรือทางวิทยาศาสตร์โดยปราศจากความยินยอมพร้อมใจอย่างอิสระหาได้ไม่

3) ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ค.ศ. 2015 (Standard Minimum Rule for the Treatment of Prisoners) ตามข้อกำหนดที่ 47 ห้ามใช้โซ่ เหล็ก หรือเครื่องพันธนาการใด ๆ ในลักษณะที่ย่ำยีศักดิ์ศรีหรือก่อให้เกิดความเจ็บปวด

4) กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น ที่กำหนดเกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการผู้ต้องขังกับผู้ต้องขังป่วย

จากการศึกษาบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันไว้ทั้ง 3 ฉบับ และทัดเทียมกับประเทศดังกล่าวข้างต้น ในเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังป่วยที่บัญญัติอยู่ในมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงมหาดไทย เรื่อง “กำหนดเครื่องพันธนาการและหลักเกณฑ์การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง พ.ศ. 2560 ” ข้อ 2 และข้อ 3 โดยปรับปรุงแก้ไขเพื่อที่จะคุ้มครองผู้ต้องขังป่วยตามหลักสิทธิมนุษยชน ให้กฎหมายดังกล่าวสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

3. ปัญหามาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลด้านบุคลากรทางการแพทย์

ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดให้เรือนจำทุกแห่งมีบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมอย่างเพียงพอสำหรับการบริการด้านการรักษาพยาบาลเพื่อให้บริการทางการแพทย์แก่ผู้ต้องขังป่วย และการตรวจร่างกายของผู้ต้องขังตั้งแต่แรกเข้าหรือภายหลังเข้าอยู่ในเรือนจำตามความจำเป็น การส่งตัวผู้ต้องขังป่วยไปรักษาภายนอกเรือนจำ และการป้องกันโรคติดต่อ สำหรับการตรวจบำบัดรักษาผู้ต้องขังป่วยในแต่ละ

วันจะมีผู้ต้องขังในเรือนจำแต่ละแห่งป่วยเป็นจำนวนมาก แพทย์ประจำเรือนจำไม่สามารถมาตรวจรักษาได้ทุกคนหรือเรือนจำบางแห่งไม่มีแพทย์ประจำเรือนจำ จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่พยาบาลเรือนจำตรวจรักษาผู้ต้องขังป่วยเบื้องต้น กรณีผู้ต้องขังป่วยเจ็บอาการหนัก เรือนจำจะทำหนังสือเชิญแพทย์ประจำเรือนจำเข้าตรวจเป็นครั้งคราวในสถานพยาบาลเรือนจำ ทำให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยบางคน เกิดความไม่เสมอภาคกับผู้ต้องขังป่วยคนอื่นที่ไม่ได้รับการตรวจจากแพทย์โดยตรง

จากการศึกษากฎหมายประเทศไทย ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 54 ได้กำหนดให้มีแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลอยู่ปฏิบัติหน้าที่ประจำสถานพยาบาล อย่างน้อยหนึ่งคน เมื่อวิเคราะห์ตามหลักกฎหมายแล้วพบว่าไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ในข้อ 25 ที่กำหนดให้มีบุคลากรทางการแพทย์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมอย่างเพียงพอสำหรับหน่วยบริการด้านการรักษาพยาบาล อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับประเทศอื่น ๆ ที่กำหนดให้มีแพทย์ประจำเรือนจำที่เพียงพอกับจำนวนผู้ต้องขังป่วย จึงเห็นควรให้มีการปรับปรุงกฎหมายในส่วนนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังป่วยได้รับสิทธิในการรักษาพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพทัดเทียมนานาชาติ

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวិเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ต่อผู้ต้องขัง โดยทำการวิเคราะห์กฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายภายในประเทศดังนี้ ปรากฏว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่ง สหประชาชาติ ค.ศ.1984 (Universal Declaration of Human Rights) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของสหประชาชาติ ค.ศ. 2015 องค์การสหประชาชาติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงมหาดไทย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมบทกฎหมายให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ ดังนี้

1. การเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านโภชนาการของผู้ต้องขังป่วย ที่ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นในเรื่องดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นควรนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทย ซึ่งกรมราชทัณฑ์ มิได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิด้านโภชนาการของผู้ต้องขังป่วย จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทกฎหมาย ในเรื่องการได้รับสิทธิด้านโภชนาการของผู้ต้องขังป่วยให้ชัดเจน ดังนี้

จากเดิม ตามมาตรา 57 บัญญัติว่า “ให้เรือนจำจัดให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์หรือให้นมบุตรได้รับคำแนะนำทางด้านสุขภาพและโภชนาการจากแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลและต้องจัดอาหารที่เพียงพอและในเวลาที่เหมาะสมให้แก่ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาที่ให้นมบุตร”

ให้เพิ่มข้อความต่อไปนี้เป็น มาตรา 57 วรรคสอง

“ในกรณีผู้ต้องขังป่วย ต้องจัดให้ได้รับอาหารตามหลักโภชนาการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาโรค และมีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสม รวมถึงข้อจำกัดของอาหารที่จะรับประทานด้วย โดยจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร นักโภชนาการของโรงพยาบาล นักโภชนาการของหน่วยงานสาธารณสุข หรืออาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านโภชนาการ ในการให้คำแนะนำด้านอาหารสำหรับผู้ต้องขังป่วยเฉพาะโรคหรืออาการเจ็บป่วย เพื่อให้ผู้ต้องขังป่วยได้รับการรักษาพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด”

2. จากการศึกษารับเทียบกับกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่นในเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง ผู้ศึกษาเห็นควรนำมาปรับใช้กับกฎหมายไทย ซึ่งกรมราชทัณฑ์มิได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังป่วย โดยที่ใช้อยู่ก็ถือปฏิบัติตามกฎหมายบังคับโทษทั่วไป

ควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎกระทรวง ในเรื่องการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังป่วยให้ชัดเจน ดังนี้

1) ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 จากเดิมมาตรา 21 บัญญัติว่า ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

(1) ผู้ต้องขังมีพฤติการณ์ที่จะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น

(2) ผู้ต้องขังมีพฤติกรรมหรืออาการส่อว่าเป็นบุคคลลึกลับหรือจิตไม่สมประกอบซึ่งอาจจะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น

(3) ผู้ต้องขังมีพฤติการณ์ที่น่าจะหลบหนีการควบคุม

(4) เมื่อผู้ต้องขังถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้อง

ใช้เครื่องพันธนาการ

(5) เมื่ออธิบดีสั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องจากสภาพของเรือนจำสภาพของห้องขัง หรือเหตุจำเป็นอื่น

ให้ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนดตัวพัสติผู้มีอำนาจสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขังตาม (1) (2) หรือ (3) และสั่งเพิกถอนคำสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการนั้น

การใช้เครื่องพันธนาการตาม (1) (2) (3) หรือ (4) กับผู้ต้องขังซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีผู้ต้องขังซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี ผู้ต้องขังหญิง หรือผู้ต้องขังซึ่งเจ็บป่วย พัสติผู้มีอำนาจสั่ง เจ้าพนักงานเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่ควบคุม แล้วแต่กรณี ต้องเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการนั้นด้วย

ให้ผู้สั่งใช้เครื่องพันธนาการบันทึกเหตุผลหรือความจำเป็นที่ต้องใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขังนั้นไว้ด้วย

การกำหนดประเภท ชนิด และขนาดของเครื่องพันธนาการ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อความ มาตรา 21 วรรคสาม ดังนี้

การใช้เครื่องพันธนาการตาม (1) (2) (3) หรือ (4) กับผู้ต้องขังซึ่งเจ็บป่วย “ให้แพทย์ผู้ทำการรักษาเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจและต้องเห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการนั้นด้วย”

2) ปรับปรุงแก้ไขกฎกระทรวงมหาดไทย เรื่อง “กำหนดเครื่องพันธนาการและหลักเกณฑ์การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง พ.ศ. 2560” ในข้อ 2 และข้อ 3

จากเดิม ข้อ 2 กุญแจมือมี 5 แบบ ดังต่อไปนี้

(1) กุญแจมือแบบที่ 1 ได้แก่ ห่วงทำด้วยโลหะมีฟันเฟืองโลหะเพื่อใช้ตัววัดรัดข้อมือซ้ายและข้อมือขวาให้แน่นระหว่างตัวห่วงโลหะทั้งสองข้างเชื่อมติดกันด้วยลูกโซ่โลหะที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 4.75 มิลลิเมตร ยาวไม่น้อยกว่า 3 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 10 เซนติเมตร

(2) กุญแจมือแบบที่ 2 ได้แก่ ห่วงทำด้วยโลหะมีฟันเฟืองโลหะเพื่อใช้ตัววัดรัดข้อมือซ้ายและข้อมือขวาให้แน่นระหว่างตัวห่วงโลหะทั้งสองข้างเชื่อมติดกันด้วยบานพับโลหะที่มีจุดยึดติดกับตัวห่วงโลหะอย่างน้อยข้างละสองจุด

(3) กุญแจมือแบบที่ 3 ได้แก่ ห่วงทำด้วยโลหะมีฟันเฟืองโลหะเพื่อใช้ตัววัดรัดข้อมือซ้ายและข้อมือขวาให้แน่นตัวห่วงโลหะแต่ละข้างเชื่อมติดกับห่วงโลหะที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 4.75 มิลลิเมตร ที่สอดเข้ากับบานพับโลหะที่มีจุดยึดติดกับสายเข็มขัดรัดเอวที่มีจุดยึดไม่น้อยกว่าสี่จุดสายเข็มขัดรัดเอวยาวไม่เกิน 130 เซนติเมตร และมีระยะห่างระหว่างบานพับโลหะที่ยึดติดกับสายเข็มขัดรัดเอวด้านซ้ายและเอวด้านขวาน้อยกว่า 30 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 100 เซนติเมตร

(4) กุญแจมือแบบที่ 4 ได้แก่ ห่วงทำด้วยโลหะมีฟันเฟืองโลหะเพื่อใช้ตัววัดรัดข้อมือซ้ายและข้อมือขวาให้แน่นตัวห่วงโลหะแต่ละข้างเชื่อมติดกับลูกโซ่โลหะที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 4.75 มิลลิเมตร ยาวไม่น้อยกว่า 3 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 10 เซนติเมตร ยึดติดกับสายเข็มขัดรัดเอว ทำจากลูกโซ่โลหะที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน

4.75 มิลลิเมตร ยาวไม่เกิน 130 เซนติเมตรและมีระยะห่างระหว่างตัวห่วงโลหะที่อยู่ที่เอวซ้ายและเอวขวาไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 100 เซนติเมตร ปลายทั้งสองข้างของสายเข็มขัดรัดเอวลูกโซ่โลหะมีห่วงสำหรับใช้สอดแม่กุญแจโลหะเพื่อยึดสายเข็มขัดรัดเอวลูกโซ่โลหะทั้งสองข้างเข้าด้วยกัน

(5) กุญแจมือแบบที่ 5 ได้แก่ ห่วงทำด้วยโลหะมีพื้นเพื่องโลหะเพื่อใช้ตัวรัดข้อมือซ้ายและข้อมือขวาให้แน่น ตัวห่วงโลหะแต่ละข้างเชื่อมติดกับลูกโซ่โลหะที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 4.75 มิลลิเมตร ยาวไม่น้อยกว่า 3 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 10 เซนติเมตร ยึดติดกับสายเข็มขัดรัดเอวทำจากลูกโซ่โลหะที่ด้านหน้าลำตัว ลูกโซ่โลหะมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 4.75 มิลลิเมตรสายเข็มขัดรัดเอวลูกโซ่โลหะยาวไม่เกิน 130 เซนติเมตร ปลายทั้งสองข้างของสายเข็มขัดรัดเอวลูกโซ่โลหะมีห่วงสำหรับใช้สอดแม่กุญแจโลหะเพื่อยึดสายเข็มขัดรัดเอวลูกโซ่โลหะทั้งสองข้างเข้าด้วยกัน

การคลายห่วงโลหะที่ใช้ตัวรัดข้อมือของกุญแจมือตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้ลูกกุญแจโลหะไขที่ตัวห่วงโลหะทั้งสองข้างด้วยลูกกุญแจโลหะดอกเดียวกัน ส่วนการคลายแม่กุญแจโลหะของกุญแจมือแบบที่ 4 และแบบที่ 5 ให้ใช้ลูกกุญแจโลหะดอกเดียวกันกับที่ใช้ในการคลายห่วงโลหะ

และ ข้อ 3 กุญแจเท้า ได้แก่ ห่วงทำด้วยโลหะมีพื้นเพื่องโลหะเพื่อใช้ตัวรัดข้อเท้าซ้ายและข้อเท้าขวาให้แน่น ระหว่างตัวห่วงโลหะทั้งสองข้างเชื่อมติดกันด้วยลูกโซ่โลหะขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 4.75 มิลลิเมตร ยาวไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 50 เซนติเมตร

การคลายห่วงโลหะที่ใช้ตัวรัดข้อเท้าของกุญแจเท้าตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้ลูกกุญแจโลหะไขที่ตัวห่วงโลหะทั้งสองข้างด้วยลูกกุญแจโลหะดอกเดียวกัน

ให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อความ ในข้อ 2 ดังนี้

“...(6) กุญแจมือแบบที่ 6 ให้ใช้สำหรับผู้ต้องขังป่วย โดยใช้สายรัดข้อมือ ทำด้วยผ้า” ...

และให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อความ ในข้อ 3 ดังนี้

กุญแจเท้า ได้แก่ ห่วงทำด้วยโลหะมีพื้นเพื่องโลหะเพื่อใช้ตัวรัดข้อเท้าซ้ายและข้อเท้าขวาให้แน่น ระหว่างตัวห่วงโลหะทั้งสองข้างเชื่อมติดกันด้วยลูกโซ่โลหะขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 4.75 มิลลิเมตร ยาวไม่น้อยกว่า 30 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 50 เซนติเมตร “เว้นแต่ผู้ต้องขังป่วยให้ใช้ กุญแจเท้าชนิดสายรัดข้อเท้าทำด้วยผ้า”...

3. มาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลด้านบุคลากรทางการแพทย์ ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น เห็นควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

1) ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 จากเดิมมาตรา 54 บัญญัติว่า

ให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังที่ป่วย จัดให้มีแพทย์พยาบาล หรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาลซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำที่สถานพยาบาลนั้นด้วย อย่างน้อยหนึ่งคน และให้ดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับการตรวจร่างกายตามมาตรา 37 การดูแลสุขภาพอนามัย การสุขาภิบาล และการตรวจสุขภาพ ตามความจำเป็นรวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับโอกาสในการออกกำลังกายตามสมควร และจัดให้ผู้ต้องขังได้รับอุปกรณ์ช่วยเกี่ยวกับสายตาและการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการตามความจำเป็นและเหมาะสม

ให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อความ มาตรา 54 ดังนี้

ให้เรือนจำทุกแห่งจัดให้มีสถานพยาบาล เพื่อเป็นที่ทำการรักษาพยาบาลผู้ต้องขัง ที่ป่วย “จัดให้มีแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์อย่างน้อยหนึ่งคน และพยาบาลหรือผู้ช่วยแพทย์อย่างน้อยหนึ่งคนอยู่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำที่สถานพยาบาลนั้นด้วย” และให้ดำเนินการอื่นใดเกี่ยวกับการตรวจร่างกาย...

และให้เพิ่มข้อความต่อไปนี้เป็น มาตรา 54 วรรคสอง

“ให้สถานพยาบาลในเรือนจำแต่ละแห่งติดตั้งระบบวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์เชื่อมต่อระหว่างสถานพยาบาลในเรือนจำไปยังโรงพยาบาลในเขตพื้นที่หรือโรงพยาบาลราชทัณฑ์ สำหรับกรณีที่ต้องปรึกษาแพทย์หรือแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง”

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2561). สถิติผู้ต้องขัง. เข้าถึงได้จาก <http://www.correct.go.th/stat102>
- กุศล หงส์ไทย. (2549). ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เรือนจำทัณฑสถานในงานด้านการส่งต่อและย้ายผู้ต้องขังป่วยของกรมราชทัณฑ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2556). ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก : แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธานี วรภัทร์. (2554). วิฤตราชทัณฑ์. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2561). *พยาบาลศาสตร์*. เข้าถึงได้จาก <http://www.wikipedia.org/wiki/พยาบาลศาสตร์>.
- สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *บทบัญญัติด้านสาธารณสุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560*. เข้าถึงได้จาก <http://www.parliament.go.th/library>.
- โสภณ นิติธรรมพฤษ. (2549). *รวมกฎหมายในหน้าที่กรมราชทัณฑ์*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.